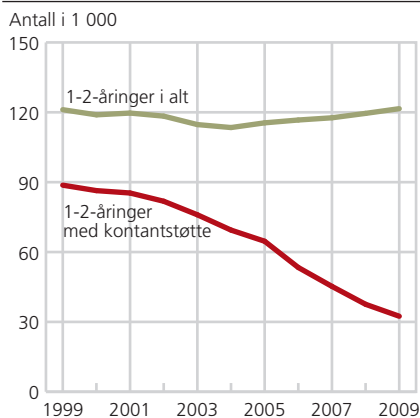

Færre barn med kontantstøtte

Kontantstøtteordningen ble innført i 1998 for alle 1-åring, og utvidet til også å gjelde 2-åring i 1999. Tre av fire 1- og 2-åring mottok da slik støtte. Siden den gang har andel barn i barnehage økt for hvert år, og det er blitt langt mindre vanlig å motta støtten. Barn med innvandrerbakgrunn er i større grad mottakere, men også blant disse ser vi en tydelig nedgang de siste årene. Høyest andel kontantstøttemottakere finner vi blant barn som har foreldre med pakistansk bakgrunn.

Agnes Aaby Hirsch

Figur 1. 1-2-åring i hele befolkningen og 1-2-åring med kontantstøtte. 1. september. 1999-2009. Antall i 1 000

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå, og NAV.

Målsettingen med kontantstøtteordningen var blant annet å gi småbarnsforeldre mer tid til omsorg for egne barn (St.prp. nr. 53: 1997-1998). Støtten gis til foreldre som ikke har barn i barnehage med offentlig driftstilskudd. Støtten kan tidligst gis fra måneden etter at barnet har fylt ett år og kan maksimalt gis til og med måneden før barnet fyller tre år, det vil si maksimalt i 23 måneder. Dersom barnet går i deltids plass i barnehage, kan man få delvis kontantstøtte, og det er NAV som utbetaler kontantstøtten.

I denne artikkelen skal vi se på utbredelsen av kontantstøttebruk blant 1- og 2-åring med og uten innvandrerbakgrunn og hvordan utviklingen har vært over tid fram til 2009 (se tekstboks). Tidligere har det blitt publisert en rapport om utviklingen fram til 2004 (Daugstad 2006).

Færre mottar kontantstøtte ...

I 2009 mottok til sammen 32 400 barn kontantstøtte (se figur 1). Siden innføringen av kontantstøtteordningen i 1999 har barn med slik støtte blitt kraftig redusert, både i antall (88 700 i 1999) og som andel av alle 1-2-åring: fra 73 prosent i 1999 til 27 prosent i 2009. Jevnt over er det flere 1-åring enn 2-åring som mottar kontantstøtte, men nedgangen gjelder for begge aldersgrupper.

Blant 1-åring ser vi en nedgang fra 78 prosent i 1999 til 30 prosent i 2009, og for 2-åring fra 69 prosent til 24 prosent i samme periode. Det har vært en årlig nedgang av 1- og 2-åring med kontantstøtte i perioden fra 1999, og nedgangen har vært størst fra 2005 og senere.

Agnes Aaby Hirsch

er statsviter og utredningsleder i Likestillingsutvalget under Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD). Inntil nylig jobbet hun i Statistisk sentralbyrå. (agnes-aaby.hirsch@bld.dep.no)

Datagrunnlag

Opplysninger om barn som er mottakere av kontantstøtte per 1. september 1999-2009, er hentet fra NAV.

Opplysninger om antall barn 1-2 år bosatt i Norge per 1. september 1999-2009 er fra Statistisk sentralbyrås befolkningsregister. I 2009 var i alt 1 590 barn mottakere av kontantstøtte, men ikke bosatt i Norge. Disse er holdt utenom beregningene.

Barnehagetallene er per 15. desember 1999-2009 og er hentet fra KOSTRA. Dette er ikke individdata, men aggregerte tall, noe som innebærer at det ikke foreligger informasjon om barnehagebarnas eventuelle innvandrerbakgrunn og landbakgrunn. Imidlertid registrerer KOSTRA minoritetsspråklige barn, det vil si barn med annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk eller engelsk.

... også blant barn med innvandrerbakgrunn

Antall 1- og 2-åringer som har foreldre med innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia etc. (se tekstboks) har økt med 4 200 personer det siste tiåret, fra 7 000 barn i 1999 til 11 200 i 2009 (se figur 2). Fra 1999 til 2005 økte også antall kontantstøttebrukere med innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia etc. i takt med totalt antall barn fra samme region, mens det har vært en markert nedgang både i antall og andel barn med kontantstøtte etter 2005. Fra 1999 til 2005 varierte andel barn i denne gruppen med kontantstøtte fra 75 til 80 prosent årlig. Etter denne perioden ser vi en nedgang i samme gruppe, fra 75 prosent i 2005 til 53 prosent i 2009. I samme periode har andel 1-2-åringer i barnehage økt for hele befolkningen (se figur 3), i tillegg til at en økende andel minoritetsspråklige barn går i barnehage. Dette henger blant annet sammen med den reduserte bruken av kontantstøtte blant dem med innvandrerbakgrunn.

Det er mer vanlig at 1-åringer med innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia etc. mottar kontantstøtte enn 2-åringer, henholdsvis 55 prosent og 51 prosent i 2009. Dette er en nedgang siden 1999, fra 77 prosent blant 1-åringer og 74 prosent blant 2-åringer.

Blant barn med innvandrerbakgrunn fra EU etc. er tendensen den samme, med en minkende andel kontantstøttebrukere. For 1-2-åringer i denne gruppen har det vært en nedgang i andelen kontantstøttebruk fra 60 prosent i 1999 til 37 prosent i 2009. Totalt bor det i Norge færre barn med innvandrerbakgrunn fra disse regionene enn barn fra Afrika, Asia etc. – 3 700 barn mot 11 200 barn i 2009 (se figur 2).

Imidlertid har det vært en større vekst i antall barn med foreldre fra EU etc., og dette er også en gruppe hvor antall barn med kontantstøtte har økt. Nedgangen i andel med kontantstøtte skyldes altså en særlig stor økning i totalt antall barn, ikke en nedgang i antall som mottar kontantstøtte. Imidlertid er dette den eneste gruppen med en økning i andel kontantstøttebrukere det siste året, fra 35 prosent i 2008 til 37 prosent i 2009.

Barn 1-2 år med innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia etc. og EU etc. utgjør henholdsvis 18 og 4 prosent av alle mottakere av kontantstøtte i 2009. Denne andelen har vært økende siden 1999, da de henholdsvis utgjorde 6 og 1 prosent. Økningen henger sammen med en økning i totalt antall barn fra begge områdene i samme periode (se grønne linjer i figur 2).

Flere i barnehage

Den minkende andelen barn med kontantstøtte, både i hele befolkningen og blant dem med innvandrerbakgrunn, henger sammen med en økende andel barn i barnehage (se figur 3). Vi har ikke egne individdata på barn i barnehage (se tekstboks), derfor kan vi ikke få frem tall for barnehagebruk blant 1- og 2-åringer med foreldre fra Afrika, Asia etc.

Definisjoner

I denne artikkelen er brukere av kontantstøtte definert som 1- og 2-åringer som utløser foreldrenes rett til å motta støtte, og det er 1-2-åringer som er enhetene i tabeller og figurer.

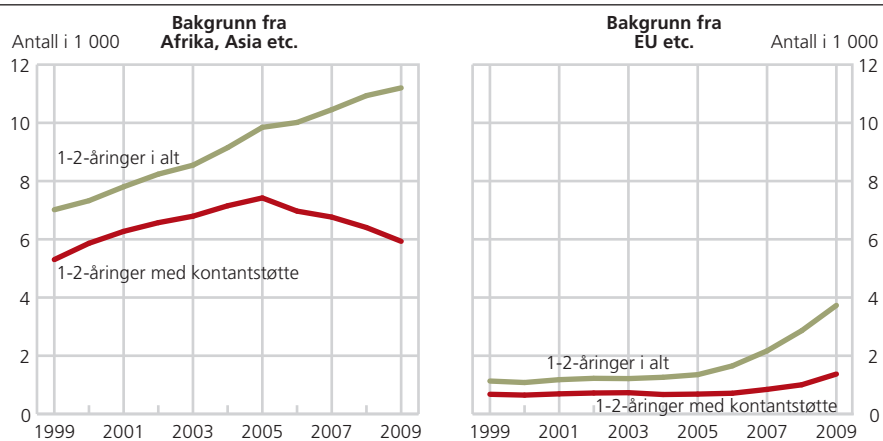
Når vi ser på innvandrerbakgrunn, er det imidlertid foreldrenes innvandrerbakgrunn som teller med, fordi det er foreldre som er mottakere av støtten.

Personer med innvandrerbakgrunn omfatter både innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Med innvandrere menes utenlandsfødte med to utenlandsfødte foreldre. Barn av to innvandrerforeldre betegnes som norskfødte med innvandrerforeldre.

Tidligere tabeller over kontantstøttebruk blant barn med innvandrerbakgrunn inneholdt fordelingen «vestlig» og «ikke-vestlig». Disse begrepene har gått ut av bruk i Statistisk sentralbyrå, og har blitt erstattet av verdensdelene som standard gruppering.

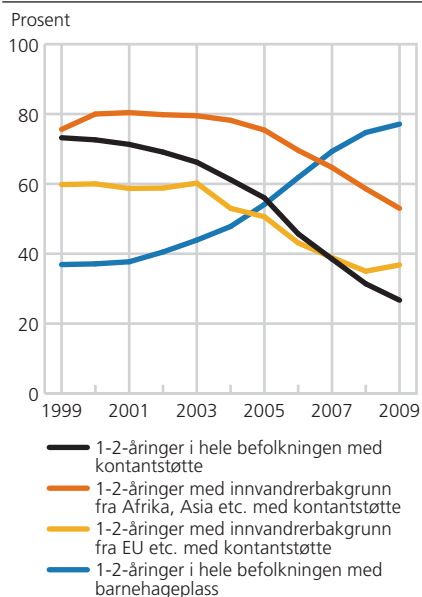
Ved en todeling brukes inndelingen «EU/EØS, USA, Canada, Australia og New Zealand» (i teksten kalt EU etc.) og «Afrika, Asia, Latin-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS», (i teksten kalt Afrika, Asia etc.).

Figur 2. 1-2-åringer i alt, og 1-2-åringer med kontantstøtte blant barn av innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc. og fra EU etc. 1. september. 1999-2009. Antall i 1 000

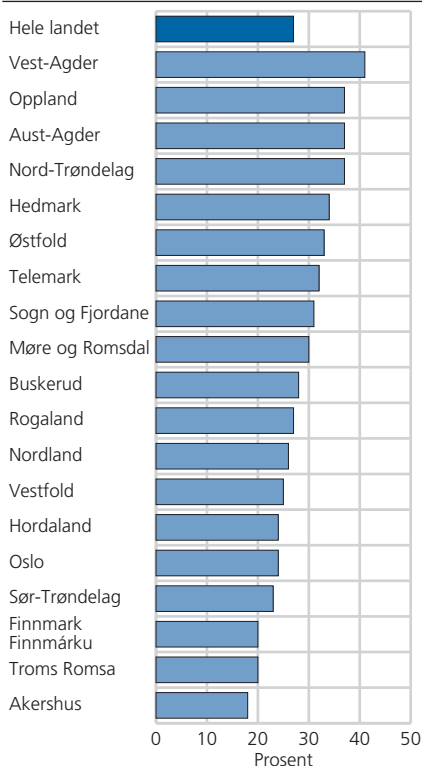
Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå, og NAV.

Figur 3. 1-2-åringer med kontantstøtte og barnehageplass i hele befolkningen og 1-2-åringer med kontantstøtte, etter innvandrerbakgrunn. 1999-2009. Prosent

Kilde: KOSTRA og Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå, og NAV.

Figur 4. 1-2-åringer med kontantstøtte, etter fylke. Hele befolkningen. 1. september 2009. Prosent

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå, og NAV.

Andre undersøkelser viser imidlertid at barn i alderen 1-5 år med foreldre fra Afrika, Asia etc. sjeldnere går i barnehage enn barn med foreldre fra Norge (Sæther 2010). Videre viser tall fra KOSTRA at 25 100 minoritetspråklige barn i alderen 1-5 år gikk i barnehage i 2009. Sett i forhold til barn 1-5 år med innvandrerbakgrunn (uavhengig av landbakgrunn) utgjorde dette 68 prosent i 2009, og dette er en økning siden 2003 (Statistisk sentralbyrå, Barnehager).

Høyest andel med kontantstøtte i Vest-Agder ...

Det varierer en del mellom fylkene i hvilken grad barna mottar kontantstøtte. I Vest-Agder finner vi den høyeste andelen, 41 prosent av alle 1- og 2-åringer bosatt i fylket mottok kontantstøtte i 2009 (se figur 4). Det er også relativt høye andeler i Aust-Agder, Oppland og Nord-Trøndelag, alle med 37 prosent. Alle disse fire fylkene er relativt små med tanke på antall barn, kun 11 prosent av alle 1-2-åringer var bosatt her.

Det bor flest barn i alderen 1-2 år i Oslo og Akershus, og her var andelene med kontantstøtte mindre, henholdsvis 24 og 18 prosent i 2009. For øvrig er Akershus det fylket med lavest andel kontantstøttebrukere i 2009. De to nordligste fylkene, Finnmark og Troms, har også lave andeler med kontantstøttemottakere, 20 prosent i begge fylker. Variasjoner mellom fylkene i bruk av kontantstøtte kan delvis sees i sammenheng med kvinners deltakelse i arbeidslivet. Både i Aust-Agder, Oppland og Nord-Trøndelag (som har høye andeler med kontantstøtte) er kvinners sysselsetting noe lavere enn landssnittet, mens kvinner i Vest-Agder er som landsgjennomsnittet. Både i Aust- og Vest-Agder er det imidlertid utstrakt bruk av deltidsarbeid blant kvinner. Både i Oslo og Akershus (som har lave andeler med kontantstøtte) er kvinners sysselsettingsnivå høyere enn landssnittet (Arbeidskraftundersøkelsen, Statistisk sentralbyrå).

... men i Østfold og Oslo blant barn med innvandrerbakgrunn

Når det gjelder barn på 1-2 år med innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia etc. er det regionale bildet noe annerledes. Over en tredjedel (36 prosent) av barna var bosatt i Oslo i 2009, og inkluderer vi dem som bor i Akershus, utgjør de nærmere halvparten (48 prosent). Blant barn med innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia etc. som er bosatt i Oslo, mottok 60 prosent kontantstøtte i 2009, som er over landsgjennomsnittet for samme gruppe (se figur 5). Dette er en nedgang fra 81 prosent i 1999. I Akershus mottok 51 prosent av barn fra de samme landene kontantstøtte i 2009, en nedgang fra 74 prosent i 1999. Østfold er det fylket med høyest andel barn 1-2 år som mottar kontantstøtte, med innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia etc., 67 prosent i 2009. I 1999 var andelen på 80 prosent.

De laveste andelene med kontantstøtte av barn i alderen 1-2 år med innvandrerbakgrunn fra Afrika, Asia etc. finner vi i Nord-Trøndelag, Nordland og Troms, henholdsvis 31, 27 og 32 prosent i 2009. I disse fylkene bor det imidlertid relativt få barn med bakgrunn fra disse verdensdelene, kun 420 til sammen, eller 4 prosent, av alle 1-2-åringer.

Oftest støtte til dem med bakgrunn fra Pakistan

Andel barn med innvandrerbakgrunn som mottar kontantstøtte, varierer ikke bare etter fylke og innvandrerbakgrunn. Blant barn med innvandrerbakgrunn er det også store variasjoner etter hvilken landbakgrunn foreldrene har.

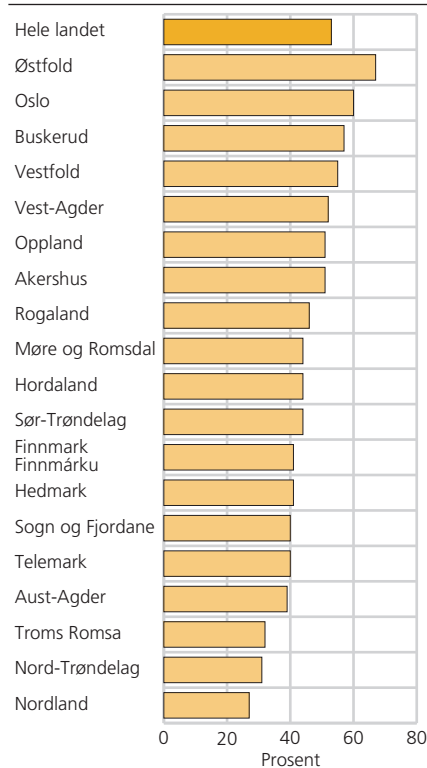

Ut fra de 13 landene vi har sett nærmere på, er det barn med foreldre fra Somalia (hvor foreldrene er innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre) som er den største gruppen. I 2009 bodde det her til lands 1 700 barn i alderen 1-2 år med foreldre fra Somalia, noe som utgjør 15 prosent av alle barn 1-2 år med foreldre fra Afrika, Asia etc. Blant 1- og 2-åringer hvor foreldrene har bakgrunn fra Somalia, mottok 65 prosent kontantstøtte i 2009, en nedgang fra 78 prosent i 1999. Dette er en relativt svak nedgang sammenlignet med de andre utvalgte landgruppene (se figur 6).

Også barn med foreldre med bakgrunn fra Irak og Pakistan er relativt store grupper, henholdsvis 1 200 (11 prosent av barn med foreldre fra Afrika, Asia etc.) og 900 (8 prosent) i 2009. I 1999 utgjorde imidlertid de med bakgrunn fra Pakistan den største gruppen, 1 100 barn (16 prosent).

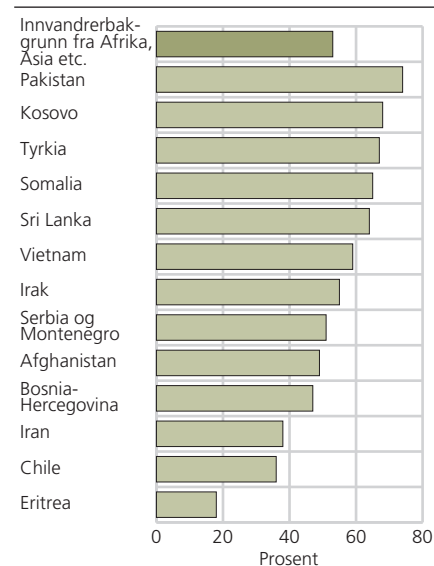
Barn med foreldre med bakgrunn fra Pakistan er klart den gruppen med høyest andel kontantstøttebrukere,

Figur 5. 1-2-åringer med kontantstøtte, etter fylke. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc. 1. september 2009. Prosent

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå, og NAV.

Figur 6. 1-2-åringer med kontantstøtte, etter foreldrenes landbakgrunn. Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre fra Afrika, Asia etc. 1. september 2009. Prosent

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå, og NAV.

74 prosent i 2009 (se figur 6). Dette er, som blant alle gruppene, en nedgang siden 1999, da andelen lå på 87 prosent. Men nedgangen blant dem med pakistansk bakgrunn er likevel den minste blant de utvalgte landene. Også i 1999 var det de fra Pakistan som hadde høyest andel kontantstøttebrukere, den gang sammen med de med bakgrunn fra Tyrkia og Vietnam. De to sistnevnte gruppene har imidlertid hatt en større nedgang fram til 2009, da andelen med kontantstøtte var henholdsvis på 67 og 59 prosent.

Blant dem med bakgrunn fra Irak mottok 55 prosent av 1-2-åringene kontantstøtte i 2009, en nedgang fra 74 prosent i 1999. To andre grupper med en sterk nedgang i kontantstøttebruk det siste tiåret er dem med bakgrunn fra Iran og Bosnia-Hercegovina, henholdsvis en reduksjon fra 63 prosent i 1999 til 38 prosent i 2009, og fra 74 prosent til 47 prosent. Det er særlig siden 2005 nedgangen er gjeldende for de fleste gruppene.

Lav yrkesdeltakelse blant kvinner

Variasjon mellom ulike innvandrers grupper bruk av kontantstøtte kan sees i sammenheng med kvinners yrkesdeltakelse. Kvinner fra Pakistan, Irak og Somalia har særlig lav andel deltakelse i arbeidslivet, og kjønnsforskjellen mellom kvinner og menn innad i de ulike gruppene er størst blant dem fra Pakistan (Pettersen 2009). Det vi ser at menn fra Pakistan ofte er i jobb, mens kvinnene ofte er hjemme.

Det viser seg videre at innvandrere fra Pakistan ofte (60 prosent) mener at kvinnen ikke bør være i arbeid mens hun har barn i alderen 0-3 år. Også innvandrere fra Iran (31 prosent), Irak (24 prosent) og Vietnam (18 prosent) har disse holdningene i større grad enn de uten innvandrerbakgrunn (11 prosent), men de fra Pakistan mener dette i særlig stor grad. 26 prosent av norskfødte med innvandrereforeldre fra Pakistan har samme holdning (Kavli og Nadim 2009).

Referanser

Daugstad, Gunnlaug (2006): *Omfang av bruk av kontantstøtte blant barn med ikke-vestlig innvandrerbakgrunn*, Rapporter 2006/26, Statistisk sentralbyrå.

Kavli, Hanne C og Marjan Nadim (2009): *Familiepraksis og likestilling i innvandrede familier*, Fafo-rapport 2009:39.

Pettersen, Silje (red.) (2009): *Innvandrere i norske kommuner. Demografi, levekår og deltakelse i arbeidslivet*, Rapporter 2009/36, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå, (15. juni 2010): «Flere minoritetsspråklige barn i barnehage». (<http://www.ssb.no/barnehager/>).

Statistisk sentralbyrå (5. august 2010): «Færre kvinner jobber deltid», tabell 19. (<http://www.ssb.no/aku/>).

St.prp. nr. 53 (1997-1998): *Innføring av kontantstøtte til småbarnsforeldre*, Barne- og likestillingsdepartementet.

Sæther, Jan Petter (2010): *Barn i barnehage – foreldrebakgrunn og utvikling de seneste årene*, Rapporter 2010/11, Statistisk sentralbyrå.

Stor nedgang de siste ti år

I perioden 1999-2009 ser vi en sterk nedgang i bruk av kontantstøtte blant 1-2-åringer i hele befolkningen. Nedgangen gjelder også for barn med innvandrerbakgrunn, og den er særlig tydelig fra 2005. I samme periode har andel barn i alderen 1-2 år i hele befolkningen som går i barnehage, økt kraftig, noe som kan sees i sammenheng med nedgangen vi finner i kontantstøttebruk.

De med bakgrunn fra Pakistan har høyest andel kontantstøttebrukere, og dette gjelder for hele perioden 1999-2009 selv om vi ser en svak nedgang fra år til år. Vi ser at bruken av kontantstøtte varierer etter landbakgrunn. Dette henger delvis sammen med kvinners lave sysselsetting for noen av innvandrers gruppene.

For hele befolkningen under ett varierer det også mellom fylkene i hvilken grad foreldre mottar kontantstøtte. I 2009 var det høyest andeler i Aust- og Vest-Agder samt Oppland og Nord-Trøndelag. I Akershus og Oslo, hvor det bor flest barn, finner vi lavere andeler med kontantstøtte.